

4. Книш С. Антикоруційна політика Європейського Союзу: етапи формування, здобутки, перспективи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 1. С 3-10.

5. Мороз В. А. Подолання корупції в Україні як одна з умов євроінтеграції. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики*: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків, 2016. С. 432–437.

6. Хаванов А. В. Вплив корупції на економічну безпеку держави: аналіз та механізм наслідків. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. С. 3-6.

Волошина Євгенія Павлівна

здобувач ступеня вищої освіти магістр
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Кононенко Валерій Васильович

доктор історичних наук, завідувач кафедри
публічного управління та менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

**ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД ЯК ОДИН ІЗ
НОВОСТВОРЕНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У БОРОТБІ ІЗ КОРУПЦІЄЮ
В УКРАЇНІ**

У реаліях сьогодення та у період протистояння збройній агресії російської федерації проти України питання боротьби із корупцією як ніколи залишається актуальним. Новостворена антикорупційна система в державі включає в себе антикорупційні органи, спеціалізоване законодавство та інструменти, головною метою існування яких є ефективна протидія корупції на всіх рівнях. Вказана система в була створена на основі українських реалій та міжнародного досвіду.

Одним із прикладів регламентування функціонування антикорупційної системи в Україні стала «Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки». Метою стратегії є досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У цій стратегії корупція розглядається як ключова перешкода стабільному економічному зростанню і розбудові ефективних та інклюзивних демократичних інститутів [1].

Разом з тим, вказана стратегія розроблена із використання основних законодавчих актів держави, зокрема Конституції України. Так, відповідно до положень статті 6 Конституції України, Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої

повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України [2].

Своєю чергою, в основу діяльність судів та суддів в Україні покладено норми не тільки національного права, а й міжнародного. Використовуючи вказані норми суди та судді у своїй роботі дотримуються таких принципів як незалежність, об'єктивність, чесність та непідкупність, дотримання етичних норм, рівність, компетентність та старанність. Це можна відслідкувати у нормах статей 6, 9, 48, 56, 62 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [3]. Також цим Законом України у статті 31 було передбачено створення Вищого антикорупційного суду в системі вищих судів України. При створенні цього органу мав бути врахований досвід країн ЄС. Проте зауважимо що такі органи існують не в усіх країнах. Наприклад, вищі спеціалізовані антикорупційні суди існують в Словаччині – Спеціалізований кримінальний суд, Хорватії – Офіс з боротьби з корупцією та організованою злочинністю (USKOK), який співпрацює з судами, Румунії – Спеціальні суди при Національному антикорупційному директораті (DNA). В інших країнах антикорупційні справи розглядаються загальними судами, але з участю спеціалізованих антикорупційних органів.

Посилаючись на міжнародний досвід та ситуацію в державі у середині 2018 р. утворено згідно з Законом України «Про утворення Вищого антикорупційного суду» Вищий антикорупційний суд [4].

Створення даного виду судової гілки в Україні тісно пов'язано з реалізацією державної антикорупційної політики та прийняттям нових законодавчих актів. Це також відповідає стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276-2015 [5].

Економічно-правова ситуація в Україні спонукала до створення спеціалізованих судів задля існування ефективного механізму боротьби з корупцією, оскільки виникало безліч ситуацій щодо участі у скандалах корупційного характеру осіб, які мають значний соціальний вплив в державі. Окрім того, на існування можливості уникнення від покарання для таких осіб впливала недосконалість наявної правової системи.

У подальшому, після створення спеціалізованої судової гілки влади – Вищого антикорупційного суду – порядок здійснення правосуддя щодо з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними кримінальних правопорушень став досконалішим. Водночас, варто підкреслити, що у зв'язку із змінами до Закону України «Про санкції» у частині вирішення питання про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави у випадках, передбачених законом, у порядку цивільного судочинства, а також здійснення правосуддя у справах про застосування санкції, у порядку адміністративного судочинства, існування такої гілки судової влади показало ще краще свою ефективність [6].

Однак, деякі науковці притримуються думки, що діючий Вищий антикорупційний суд вважають помилково вищим, оскільки поряд з ним не

створюються антикорупційні суди нижчого рівня. Вважається, що в даному разі ця обставина не має істотного значення, оскільки і в подальшому інші суди загальної юрисдикції продовжуватимуть розгляд таких справ, перелік яких визначено у КПК України. Проте у слові «вищий» підкреслюється, що антикорупційним судом вищого рівня здійснюється судочинство щодо посадових осіб, які, займаючи найвищі посади в державі, завдали корупційними діями найбільшу матеріальну шкоду і найбільшою мірою сприяли розбещенню суспільної моралі [7].

Слід звернути увагу, що наразі Вищий антикорупційний суд є однією із основних складових судової системи України та має унікальний статус. Водночас, при його створенні були закладені деякі протиріччя із діючими нормами законодавства щодо судової системи в Україні.

Так, статтею 14 Закону «Про судоустрій та статус суддів» передбачається право на перегляд справи та оскарження судового рішення – учасники справи, яка є предметом судового розгляду, та інші особи мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення [3]. Хоч Вищий антикорупційний суд має відповідні повноваження передбачені законом, поєднання функцій суду першої та апеляційної інстанцій має певні протиріччя існуючим принципам і нормам, які у окремих випадках можуть зашкодити об'єктивності здійснення правосуддя.

У підсумку можна зазначити про те, що хоч існування Вищого антикорупційного суду як частини антикорупційної політики України має певні нормативні протиріччя у діяльності, загалом перші результати його роботи свідчать про високу ефективність створеного механізму для боротьби із корупцією. Окрім того, про ефективність роботи вказаного виду судової гілки влади свідчить низка конфіскованих активів на користь держави із початку повномасштабної збройної агресії РФ проти України, які фактично контролювалися представниками країни-агресора та мали негативний вплив на економічну безпеку держави.

Список використаних джерел:

1. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки: затверджена Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20 червня 2022 р. № 2322-IX. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

4. Про утворення Вищого антикорупційного суду : Закон України від 21.06.2018 № 2470-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2470-19#Text>.